

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента **Пригодюк Олени Миколаївни**
на дисертацію **Узбека Дмитра Андрійовича**
на тему «**Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної економіки**», яку подано на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

1. Актуальність теми дослідження

Сьогодні в умовах активної глобалізації світового простору активно формується парадигма змін в розумінні та відображенні процесів розвитку національної економіки, забезпечення стійкості процесів реформ з вектором інформаційного та інноваційного прогресу. Це одночасно процеси наукового пошуку безпекового коридору змін, практичного надбання досвіду, подальшого прискорення науково-технічного та соціального прогресу в форматах гармонійного залучення знань відповідно до станів інформаційної економіки. Світова практика засвідчує інтенсивний розвиток інформаційної економіки, яка базується на активному використанні цифрових технологій і формуванні відповідно інформаційної економіки. Інформаційна економіка окреслює та надихає новітніми векторами розвитку всі управлінські та безпекові системи, що формують прогрес в суспільному відтворенні національного продукту, забезпечують пріоритетність національних інтересів та бізнес моделей. Рух до моделі інформаційної економіки, посилення євроінтеграційних процесів та нарощення відкритості національної економіки формує та актуалізує перспективи комплексного, науково обґрунтованого відношення до національних економічних інтересів, окреслення дій влади в інструментах аналізу, оцінки, регуляторного впливу на агентів економічних відносин, цільового формування та корегування національної економічної політики.

Модернізація традиційних виробничих секторів економіки, організації торговельно-закупівельних процедур, трансформації економічних, фінансових та логістичних процесів, зміна структури споживання на тлі поширення цифрових трендів створюють основу для формування нових

ринків та запровадження нових умов їх функціонування. За таких трансформаційних змін актуальним постає питання дослідження національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки, чому і присвячено дослідження Дмитра Андрійовича Узбека. Отже, не викликає сумніву актуальність обраної дисертантом тематики дослідження і тому існує потреба в проведенні даного дослідження.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до напрямів наукових досліджень Черкаського державного технологічного університету. Зокрема при виконання теми «Смарт-спеціалізація та інноваційна парадигма розвитку національної економіки: пріоритети та перспективи» (номер державної реєстрації 0121U114146, 2021-2024 рр.) Д.А. Узбек обґрунтував ключовий національний економічний інтерес країни у синергетичному прояві в глобальному просторі третьої, четвертої та п'ятої промислових революцій, що проявляється у забезпеченні цілісності національної господарської системи, збалансованого та безпекового її функціонування у рамках рівневої організації системи економічних відносин (від рівня наноекономіки до рівня мегаекономіки) в умовах поширення сучасних трендів та тенденцій розвитку суспільства, а саме роботизації, цифровізації, нано- та біотехнологій, впровадження штучного інтелекту, системного інформаційного прогресу з вектором формування стандартів смарт-економіки та переходу до знаннєвої моделі відтворення суспільного продукту. Дисертантом також сформульовано концептуальні основи розвитку національних економічних інтересів в системі державної політики з цільовим вектором формування смарт-економіки.

Також дисертаційна робота виконувалася відповідно до планів науково-дослідних робіт Національного університету «Києво-Могилянська академія» (м. Київ) Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0119U103840, 2019-2024 рр.), Харківського національного університету радіоелектроніки (м. Харків) Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0122U000510, 2022-2025 рр.) та

Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0121U108324, 2021-2023 рр.).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення з текстом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями Д.А. Узбека дає підстави стверджувати, що сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації, отримані дисертантом, мають високий ступінь обґрунтованості, достовірності та наукової новизни, оскільки базуються на ґрунтовному аналізі положень сучасної української та зарубіжної наукової літератури щодо різних аспектів національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки.

У дисертації чітко сформульовано мету дослідження, на основі якої окреслено завдання, поступова реалізація яких в роботі дозволила дисертанту обґрунтувати теоретичні засади та систематизувати інструменти національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. Реалізацію задач дисертації вдалося здійснити завдяки використанню цілого комплексу загальнонаукових і спеціальних методів та підходів.

Дисертація за своєю структурою повністю відповідає встановленим вимогам та містить анотацію, представлену українською та англійською мовами, список опублікованих праць за темою дисертації, зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, складений з 289 найменувань і чотири додатки.

У першому розділі дисертації, присвяченому теорії національних економічних інтересів, автором окреслено генезис розвитку національних економічних інтересів, проаналізовано економічні інтереси та пріоритети розвитку національної економіки в історико-генетичному огляді промислових революцій та обґрунтовано теоретико-методичний підхід до дослідження національних економічних інтересів через векторний рух до моделі інформаційної економіки. Другий розділ дисертації присвячено дослідженню

економічних інтересів України в умовах розвитку інформаційної економіки. Для цього в роботі досліджено спроможність економіки країни щодо руху у бік інформаційної економіки, як ключового національного економічного інтересу, проведено дослідження національних економічних інтересів інноваційно-інтеграційного розвитку підприємництва в умовах інформаційної економіки та розкрито проблему інформаційної асиметрії в реалізації національних економічних інтересів. Третій розділ дисертаційної роботи присвячено деталізації забезпечення гармонізації змін національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. З цією метою визначено концепти розвитку національних економічних інтересів, обґрунтовано особливості розвитку інформаційної економіки через оцінку світового досвіду трансформації національних економічних інтересів та запропоновано принципи реалізації концептів національних економічних інтересів.

Всі структурні одиниці дисертації логічно пов'язані між собою. Положення дисертаційної роботи мають достатній рівень наочності завдяки вдалому використанню ілюстративного матеріалу. Основні ідеї дисертаційної роботи відповідають вибраній тематиці дослідження, меті та визначеним автором завданням. Дисертація написана українською мовою в науковому стилі, а основні ідеї мають достатній рівень обґрунтованості та достовірності.

4. Найбільш вагомі результати дослідження, їх наукова новизна

Наукова новизна одержаних результатів дослідження Д.А. Узбека полягає в поглибленні теоретико-методичних засад і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо реалізації інструментів національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки в країні. До найбільш вагомих наукових результатів дисертації слід віднести:

1. Обґрунтовано авторський підхід до визначення категорії «національна модель інформаційної економіки», згідно з яким автором пропонується розглядати цю категорію як динамічну модель, що відображає економічну систему країни з векторами руху до прогресу національної економіки та відповідними, селективно відібраними, концептами розвитку під впливом трансформаційного прояву економічних інтересів.

2. Сформовано ідею-гіпотезу концептуального бачення розвитку національної економіки, яка полягає у забезпеченні векторного руху до гармонізованого визначення, визнання та реалізації національних економічних інтересів на шляху прямування до найвищої еволюційної фази розвитку – інформаційної економіки, а в подальшому економіки знань.

3. Окреслено ключові кроки забезпечення прогресу національної економіки України у векторному русі від третьої до шостої промислової революції, серед яких: національна стратегія та підтримка ініціатив державою; формування законодавчої та інституційної системи, що здатні забезпечувати узгодження та балансування економічних інтересів і врегульовувати конфліктні стани; формування бази знань, що є доступною, відкритою та інституційно закріпленою.

4. Окреслено логічну послідовність прогресивного руху національної економіки у такій послідовності: інформаційна економіка → інноваційна економіка → кластерна економіка → смарт-економіка → економіка знань, що має свою силу синергетичних взаємопроявів на рівні моделей національних економік (інноваційно-кластерна, інформаційно-знаннєва тощо).

5. Надано авторську концептуальну схему дослідження вектора руху та досягнення моделі інформаційної економіки як ключового національного економічного інтересу, що ґрунтується на оцінюванні ключових стадій розбудови інформаційного суспільства й економіки.

6. Визначено та обґрунтовано концепти, які варто залучати до конструкції концепції розвитку національних економічних інтересів серед яких: перший концепт – пріоритетність інформаційного прогресу; другий концепт – визнання пріоритетності науково обґрунтованого розвитку військово-промислового комплексу на найближчі 15-20 років; третій концепт – державна підтримка інноваційної діяльності, освіти та інтелектуалізації суспільства, збереження соціального капіталу; четвертий концепт – орієнтація в розробці концепції, стратегічних, тактичних планів і прогнозів не на поточні стани, а на майбутнє економіки; п'ятий концепт – технолого-сингулярний вектор розвитку національної економічної системи; шостий концепт – врахування та орієнтація в безпековій системі інформаційної компоненти; сьомий концепт – врахування та адаптація

практик світового досвіду та подолання інформаційної асиметрії; восьмий концепт – дотримання селективної стратегії щодо регулювання інформаційної асиметрії.

7. Проведено критичний аналіз, систематизацію й адаптацію практик світового досвіду на шляху усунення проблем інформаційної економіки, які провокують інформаційну асиметрію, що визнано як один із базових концептів трансформації національних економічних інтересів, що формує перспективу розвитку національної економіки.

8. Систематизовано принципи та управлінські підходи до реалізації концептів національних економічних інтересів. Надано змістовну інтерпретацію кожного принципу до реалізації концептів національних економічних інтересів. Обґрунтовано залучення селективного інструментарію щодо реалізації концептів, що забезпечить швидке реагування на зміни інтересів.

9. Надано авторське бачення цільових векторів стратегічного розвитку національної економіки та їх наповнення базовими концептами, які надалі потребують перегляду, селекції, доповнення, трансформації відповідно до фази розвитку інформаційної економіки.

Детальний аналіз сформульованих положень наукової новизни, методичних розробок, висновків та рекомендацій, отриманих автором під час написання дисертації, дозволяють стверджувати про їх релевантність, достовірність та відповідність встановленим вимогам щодо обґрунтованості тверджень. Дисертаційна робота має наукову цінність та практичну значущість, являється самостійною розробкою автора та відповідає вимогам, встановленим до написання робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

5. Практичне значення отриманих результатів та повнота викладених положень дисертаційної роботи в опублікованих наукових працях

Практичне значення отриманих у дисертації Д.А. Узбека результатів підтверджується їх використанням у практичній діяльності Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти, кадрового агентства

ТОВ «Управління персоналом», ТОВ «Аудит Консалтинг Сервіс», Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації, ПП «МОРЕБІС СДС» а також у навчальному процесі Черкаського державного технологічного університету.

Основні положення дисертації опубліковані у 18 наукових працях серед яких: 1 стаття у закордонному виданні, проіндексованому у наукометричній базі Web of science; 7 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 3 монографії; 7 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 10,18 д.а., з яких особисто здобувачеві належить 7,47 д.а.

6. Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою та оприлюдненими науковими працями Д.А. Узбека дає підстави стверджувати, що автор під час роботи над дисертацією дотримувався принципів і норм академічної доброчесності. В дисертації наведено посилання на кожне джерело інформації, використаної під час її написання, з чітким дотриманням вимог законодавства про авторське право. Загалом порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі не виявлено, що підтверджується висновком комісії з аналізу відповідності тексту дисертації Д.А. Узбека нормам академічної доброчесності.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Не зважаючи на загальне позитивне враження від дисертації, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на певних дискусійних положеннях і зауваженнях до її змісту:

1. На рис. 1.1 (стор. 63) автором представлено підходи до розуміння категорії «цифровізація», які формують авторське бачення сучасних та майбутніх станів інформаційної економіки. Проте, не зрозуміло чому саме такі підходи використано, не ясно за яким принципом було визначено ці підходи.

2. На рис. 1.7 (стор. 94) автором запропоновано алгоритм дослідження та реалізації економічних інтересів країни у стратегічному баченні розвитку національної економіки. Дисертант досить ґрунтовно підійшов до побудови алгоритму, але де і як в подальшому на практиці використати даний алгоритм, пояснень в роботі не дано. Також не окреслено, які інституції постають зацікавленими в такому аналітико-інформаційному забезпеченні.

3. У таблиці 2.14 (стор. 135) представлено розрахунок інтегрального показника оцінки прогресу інформаційної економіки як ключового національного економічного інтересу за період з 2017 по 2022 рр. Деякі індекси потрапили в категорію оцінки критичного рівня, а певний перелік показників змінили категорію протягом досліджуваного періоду в гіршу сторону. Робота значно б виграла за умови визначення етапів і можливостей для зміни вектору руху в позитивну сторону.

4. У третьому розділі продовжується аналіз впливу четвертої, п'ятої та шостої промислових революцій, що було детально розглянуто в першому розділі, що є позитивним з позиції єдності думки та цільового руху надання рекомендацій. Але в окремих місцях методичного розділу виникає відчуття перевантаження дослідження положеннями теоретико-методичного характеру.

5. У таблиці 3.10 (стор. 232) автором розроблено наповнення цільових векторів стратегічного розвитку інформаційної економіки концептами. Потребує уточнення сфера застосування запропонованих положень, час реалізації та державні інституції, які будуть відповідальними за їх реалізацію.

Слід зазначити, що наявність вище сформульованих зауважень та недоліків не здійснює суттєвого впливу на загальний позитивний висновок стосовно того, що дисертація Д.А. Узбека є завершеним та самостійним дослідженням з достатнім рівнем наукової новизни теоретичної та практичної значущості.

8. Висновок щодо відповідності дисертації вимогам, які висуваються до наукового ступеня доктора філософії

Розглянута дисертація Узбека Дмитра Андрійовича на тему «Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної

економіки» являється самостійно виконаним, логічно побудованим та завершеним науковим дослідженням. За змістом дисертація повністю відповідає спеціальності 051 Економіка, так як містить конкретні інструменти вирішення науково-практичного завдання щодо побудови національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки.

Дисертаційна робота Д.А. Узбека за змістом, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502. Автор дисертації заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент,

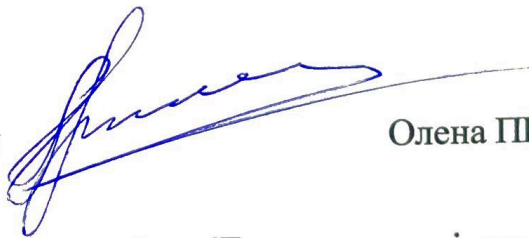
к.е.н., доцент,

доцент кафедри менеджменту

та бізнес-адміністрування

Черкаського державного

технологічного університету

Олена ПРИГОДЮК

Підпис к.е.н., доцента Олени Миколаївни Пригодюк засвідчую

Учений секретар

Черкаського державного

технологічного університету

Ірина МИРОНЕЦЬ